

Waarnemingen oktober, november, december 2016

Peter Spierenburg

Waarnemingen zijn overgenomen van www.waarneming.nl. Hier is een volledig overzicht te vinden van de vogels, die deze maanden in ons waarnemingsgebied zijn waargenomen.

Weer voedsel in zee

Drieteenstrandloper foto: Piet van der Luyt

Rond 2008 maakten we kennis met een nieuw verschijnsel voor de Noordwijkse kust: massale aanwezigheid van visetende zeevogels in de winter. Vooral 2012 en 2013 waren spectaculaire jaren met honderden Roodkeelduikers, Zeekoeten, Futen en Drieteenmeeuwen. De afgelopen twee jaar waren de aantallen beduidend lager. Aan het begin van het seizoen leken de aantallen wel op te gaan bouwen, maar het zette niet door. Blijkbaar bleven de scholen vis (haring en sprot) in deze jaren weg van onze kust. Dit jaar gaf weer een opleving. Op 25 november was er de eerste ochtend met aardige aantallen Alk/Zeezoeten (ca.200). Vanaf 3 december arriveerde een grote groep Roodkeelduikers en vlogen er dagelijks 3-400 langs. Vanaf 21 december deden ook de Alk/Zeezoeten goed mee met dagelijks 3-400 vogels.

Drieteenmeeuwen voegden zich er weer een paar dagen later bij met 274 vogels op 24 december. De piek in de aantallen

lag op 26 december met bijna 900 Alk/Zeezoeten en 400 Roodkeelduikers. Daarna zakten de aantallen weer even snel in als ze opbouwden. Waarschijnlijk was er wel flink wat vis, maar niet zoveel als in de topjaren 2012 en 2013. Dat er veel leven in zee zat bleek ook na het stormachtige weer. Er was veel losgewoeld van de bodem en er waren weer eens massale strandingen van bodemdieren. In vorige jaren was het beeld vaak eentonig: eerst een aantal jaren Amerikaanse Zwaardschedes en vervolgens in de winter van 2014/2015 een massale stranding van zeesterren. In 2015/2016 bleven grote strandingen uit. Deze winter is het beeld gevarieerder: Er was een ongekend grote stranding van Mossels met een variatie van andere soorten schelpdieren en zeesterren. Dat hierbij veel levende schelpdieren zaten doet vermoeden, dat ze dicht onder de kust zijn losgewoeld. Op de zandbanken, die met de suppleties zijn ontstaan, lijkt zich nu een gevarieerde leefgemeenschap ontwikkeld te hebben. Dat is in elk geval goed nieuws voor de vogels, die op het strand hun voedsel zoeken. De strandingen van bodemdieren zijn een rijke voedselbron voor Drieteenstrandlopers en meeuwen. Wellicht gaan we na alle verstoringen van de suppleties nu een herstelfase in van de zeebodem voor onze kust.

Winterse Jan-van-Genten

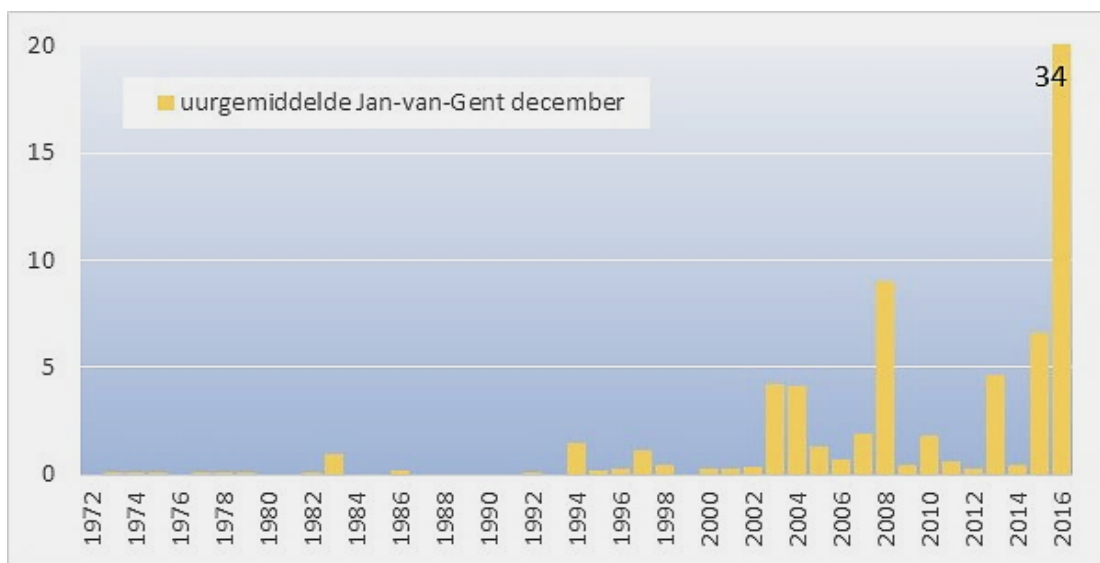
Een Jan-van-Gent, die vlak achter de branding door het beeld scheert, maakt elke ochtend zeetrekten geslaagd. Als vogel van volle zee heeft hij de kust niet nodig, dus het is een buitenkans om ze van dichtbij te zien. Tweede Kerstdag was zo'n bijzondere dag in de zeetrekhut met een continue stroom van kleine groepjes genten, die vlakbij langs kwamen. Dat betekende ook een nieuw december record voor de telpost. In 4 uur tijd telden de zeetrekters 496 vogels, met een nieuw december uurrecord van 190 vogels. Ook elders langs de kust was het een spectaculaire dag. De telpost Ouddorp vestigde het record voor de beste decemberdag voor Jan-van-Gent ooit met 3514 vogels. Van de wereldpopulatie Jan-van-Genten broedt zo'n 60% op de Britse Eilanden. Waarschijnlijk zien we hier in de herfst dus vooral Britse vogels, die na het broedseizoen uitzwermen over de Noordzee en de Atlantische Oceaan. De meeste trekken naar het zuiden weg en overwinteren van de Middellandse Zee tot de evenaar. Tot tien jaar geleden zagen we in de winter meestal maar enkele individuele Jan-van-Genten. In de eerste jaren van het zeetrek kijken, was het zelfs een zeldzaamheid, met een totaal van 11 vogels waargenomen over de periode 1972-1990. In de jaren vanaf 2008 werden dat er

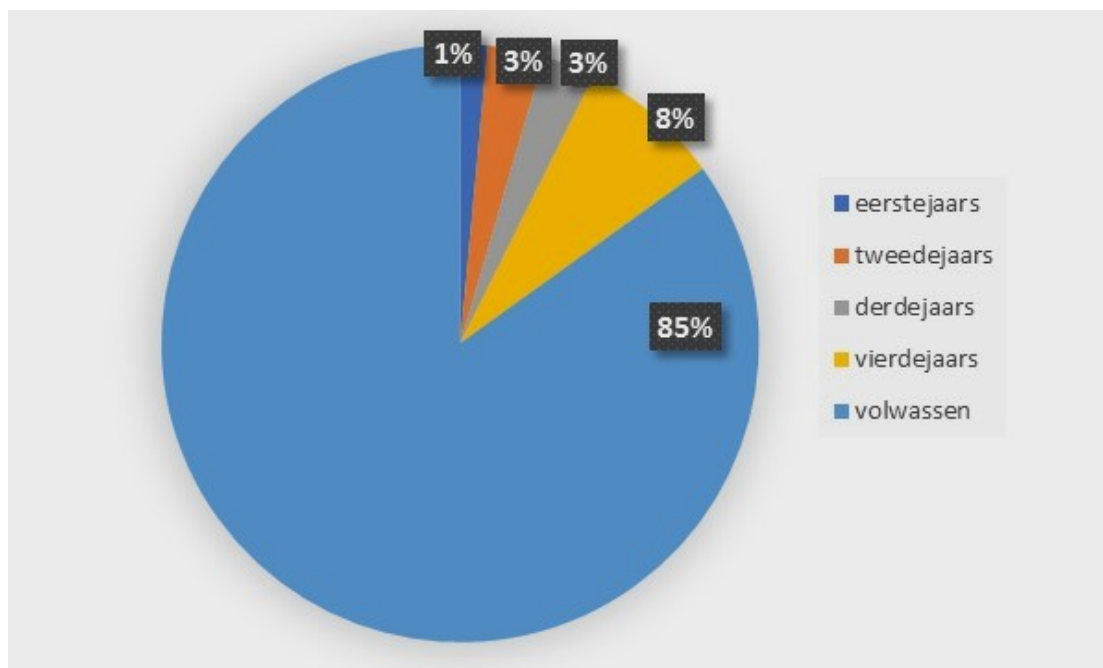
Jan van Gent 1ste jaars foto: Jan Hendriks

meer toen de grote hoeveelheid vis voor de kust, veel zeevogels aantrok (zie figuur 1). In de voedselzoekende groepen mengden zich altijd wel genten. Er waren zelfs dagen met enkele tientallen vogels. De jaren 2013 en 2015 waren ook al goed voor winterse genten, maar 2016 is voorlopig het topjaar. Aan de aantallen op tweede kerstdag gingen eerder in de maand al goede dagen vooraf. Blijkbaar was er in de Noordzee dit jaar voldoende voedsel om tot in de winter niet weg te trekken en dicht bij de broedkolonies te blijven. De passage van Tweede Kerstdag markeerde wel een uittocht uit de Noordzee, want daarna vielen de aantallen sterk terug. Bij Jan-van-Genten is vaak goed de leeftijdsklasse in te schatten. Als de vogels dichtbij langs komen is zelfs het onderscheid tussen adulte en vierdejaars vogels te zien. Bij vogels verder weg vallen de paar zwarte armpennen, die de vierdejaars vogels in de witte vleugel hebben niet meer zo op. Het aandeel vierdejaars vogels wordt dan ook snel onderschat. In de figuur is de leeftijdsverdeling van de Jan-van-Genten van december 2016 te zien. De volwassen vogels maken daar met 87% de overgrote meerderheid uit. Dit klopt met het algemene verspreidingspatroon in de winter: jonge vogels trekken verder zuidelijk weg, terwijl de volwassen vogels dicht bij het broedgebied blijven. Ondanks de lastige herkenbaarheid maken vierdejaars vogels toch nog 8% van het totaal uit. Ook voor deze leeftijdsgroep is het van belang om niet te ver weg te zwerven en in het voorjaar weer op tijd bij de broedkolonies te zijn.

figuur 1 Uurgemiddelde Jan-van-Genten zeevrekpost Noordwijk maand december 1972-2016

Figuur 2 Leeftijdsverdeling Jan-van-Genten zeevrekpost Noordwijk december 2016

Dwerggorzen!

De regio Katwijk-Noordwijk heeft een zekere reputatie als het gaat om overwinterende Dwerggorzen. Veel vogelaars zagen de Dwerggors, die op drie opeenvolgende winters van 2006-2008 overwinterde op braakliggend bouwterrein op het bedrijventerrein 's Gravendijck. Deze was in 2008 zelfs vergezeld van een tweede vogel. Eerder hadden ook al Dwerggorzen overwinterd op de Zanderij in Katwijk en langs het Zwarte Pad. Dit jaar was het weer raak. Op het grote braakliggend terrein, waar straks Offem-Zuid wordt gebouwd, vond Casper Zuyderduyn op 5 november 2 Dwerggorzen. Op 4 december vond hij zelfs een derde vogel in het Middengebied. De plek op 's Gravendijck had alles in zich voor een goede overwinteringsplek voor Dwerggorzen: recent verlaten volkstuintjes en teelland, met een ijle vegetatie van zaadrijke akkeronkruiden, met in de directe omgeving dichte braamstruiken. Ook op de plek in het Middengebied liggen verlaten volkstuintjes, de signatuur van een Dwerggorzen terreintje. Alle overwinteringsplekken rond Katwijk en Noordwijk hadden dit. Was de vogel van Middengebied lastig terug te vinden in het deels ontoegankelijke gebied, de vogels van de Achterweg lieten zich goed bekijken. Hierbij was ook wel te zien, dat het vogels kijken sinds 2008 veranderd is. De Dwerggors van 's Gravendijck trok honderden vogelaars uit het hele land, die een kort bezoekje brachten aan de plek. Dat was nu weer zo, maar het beeld werd vooral gedomineerd door de continue aanwezigheid van vogelfotografen. Dat betekende, dat de vogels regelmatig werden opgejaagd (nog een foto net te dichtbij...) en een tijdje uit beeld verdwenen naar elders op het grote braakliggend terrein. De vogels waren daardoor lastiger te zien. Hoe de vogels zelf alle aandacht gewaardeerd hebben is moeilijk te zeggen. Hopelijk zien we de Dwerggorzen volgend jaar nog een keer terug!

Dwerggors-12 dec. 2016 Noordwijk - Middengebied zuid © Casper Zuyderduyn

Dwerggors-4 luik-© René van Rossum

Maandoverzicht

oktober

Oktober was een maand met rustig herfstweer. De maand begon met een aantal dagen met regenachtig weer. Daarna zat de wind vooral in de noord en oosthoek. Rond 18 en 19 was de stroming weer westelijk en viel er veel regen. Aan het eind van de maand startten de dagen door het rustige weer vaak mistig.

Op 1 oktober zat er in de Coepelduynen een **Tapuit** met kleurringen (PD). Deze bleek twee weken eerder op 16 september te zijn geringd op Helgoland. De ringer had deze als de Groenlandse ondersoort gedetermineerd, die broedt van Oost-Canada tot IJsland. Ter hoogte van Willem v.d. Bergh zaten ook 2 **Bladkoningen** (PD). In het hele waarnemingsgebied doken Bladkoningen op, zoals in het bungalowpark Sollasi (RJ), de Hogeveense Polder (RG), de Noordduinen (RG) en in het Middengebied (CZ). Sommigen bleven een aantal dagen op die plekken te zien. De laatste zat op 22 oktober in Rijnsoever (PD AM). Over de Puinhoop vloog op 1 oktober een late **Duinpieper**, 114 **Grote Gele Kwikstaarten** en een **Zomertortel** (MD). Op 2 oktober was er een **Purperreiger** aanwezig in de Elsgeesterpolder (FK). Op 5 en 31 oktober was er een **Velduil** aan het jagen in de Coepelduynen (FD e.a.). Daar was ook een vondst van een dode **Kerkuil** op 8 oktober (PD). In de AWD Starrenbroek arriveerde die dag de eerste **Klapekster** (JDu). Op 31 oktober zat er één in de Noordduinen bij de Driehoek (MW LS JD). Op 4 en op 15 oktober trok er een **Rode Wouw** over de Puinhoop (LP RR). Op 12 oktober trok er een late **Visarend** over Sollasi (RJ). De **Steppenkiekendief** verschijnt steeds frequenter in ons land en op 23 oktober vloog er één over de Puinhoop (RR). Overtrekkende groepjes **Baardmannen** zijn geen jaarlijks beeld. Op 8 oktober was er een groepje van 7 even op de Puinhoop aanwezig (RR). Op 9 en 23 oktober trok er opnieuw een groepje van 4 over (JS AM). Op 11 oktober kwam de laatste groep **Lepelaars** van het seizoen over de Puinhoop (RR). Op 16 oktober trokken er 18 **Grote Zilverreigers** over de Puinhoop, waarvan 3 in één groep (FD e.a.). Ook was er die dag goede trek van **Kruisbekken**, met 96 vogels (RR). Dagen met massale landtrek waren schaars. Beste dag qua aantallen was 16 oktober met 45.000 **Vinken** (RR). De eerste goede dag met lijstertrek was pas op 30 oktober, met 7500 **Kramsvogels** en 1400 **Koperwieken** (RR). Wel trokken er in de loop van de maand 5 **Grote Piepers**, 3 **Europese Kanaries**, 2 **Roodkeelpiepers** en een **Dwerggors** over (RR MD GT e.a.). Langs de zee trokken in de loop van de maand 4 **Grote** en 5 **Kleine Jagers** (JD). De aantrekkende westenwind bracht op 18 oktober een **Grauwe Pijlstormvogel** (JD) en op 19 oktober een **Noordse Pijlstormvogel** en 6 **Middelste Jagers** (JD HV). Een late zomergast was de **Sprinkhaanzanger** die op 16 oktober bij het Oosterduinse Meer zat (SW). Op 6 oktober trok een **Siberische Tjiftjaf** op

Baardmannen-de Puinhoop Katwijk © René van Rossum

Pallas' Boscanger-31 okt. 2016 Noordwijk - Noordduinen - Duindamse Slag
© Rob Halff

met een groepje mezen en Tjiftjaffen in de AWD Haasvelderduinen (ML). Op 27 oktober zat er één in de Blink (MW). Niet ver daar vandaan langs de Noraweg zat op 31 oktober een **Pallas Boscanger** (MW). Op 29 oktober dook een **Taigaboomkruiper** op in het terrein van Willem v.d. Bergh (MD). De eerste tekenen dat er **Pestvogels** in aantocht waren, kwamen op 26 oktober (MD) en 30 oktober (MW) met een eerste overvliegende vogel over Rijnsoever en Noordwijkerhout.

Op 1 oktober vloog er nog een **Kolibrievlinder** in Noordwijk-Binnen (HV). Op 16 oktober vloog in het Middengebied een **Blauwe Glazenmaker**, een libellensoort, die tot ver in het najaar gezien kan worden (CZ)

november

November was relatief koud. Eerst bracht een westelijke stroming regen, waarin de wind op sommige dagen aantrok tot windkracht 5. Daarna bracht de noorden- tot oostenwind kou en de eerste nachtvorst. Rond de 15^e trok de wind weer naar west en werd het nat. De enige herfststorm van het seizoen was op 20 november, met wind uit het zuidwesten.

Pestvogel-8 nov. 2016-Katwijk aan Zee – Rijnsoever © de Jong

De hele maand waren er meldingen van overvliegende **Pestvogels**. De enige groep ter plaatse was die van 10 tot maximaal 16 vogels in Rijnsoever en Hoornes in Katwijk-Noord, die daar van 7 tot 12 november verbleef (FD AM e.a.). Op 2 november was een **Kleine Alk** even aanwezig in de Buitenwatering (RR e.a.) Langs de zeetrekhut vlogen 2 **Middelste Jagers** (JD). In de middag volgde een spectaculaire passage van 9 **Grauwe Pijlstormvogels** (HS). Op 17, 18 en 19 november volgden er in de aanloop naar de storm nog vier (JD). De harde noordwestenwind van 6 november leverde vanuit de zeetrekhut een **Noordse Stormvogel** op, een **Grote Jager**, 4 **Kleine Alken** en een **IJseend** (JD RS PS HV). Later op de dag was er een IJseend aanwezig in de AWD bij het Pindabergje (MM). Op 5 november trok een late **Boerenzwaluw** over de Puinhoop (FD). Op 8

november was een **Siberische Tjiftjaf** even aanwezig op de Puinhoop (RR). Op 5 november ontdekte Casper Zuyderduyn bij de Achterweg de 2 **Dwerggorzen**, die hier daarna bleven overwinteren (CZ). Vanaf 12 november scharrelden er af en toe tot 3 **Sneeuwgorzen** rond de Uitwatering Katwijk (AM). Andere overwinteraars waren de **Geelgorzen**, die vanaf 26 november verbleven bij Noordwijkerhoek (JW). Eerder zaten er op 19 november 2 langs de Duinweg in de Noordzijdepolder (HG). Op 9 november was een **Velduil** aanwezig in de Elsgestepolder (MG). Dezelfde dag zat er één op een ongebruikelijke plek: een schoolplein in Boerenburg (JP JD). Op 14 november landde er één tijdens een brandweeroefening even op het strand van Noordwijk (RZ). Op 19 november zat er een Velduil op het braakliggend land in de Bronsgeest (RG). Van 12 tot 19 november verbleef er een **Blauwe Kiekendief** in de Coepelduynen (RR JR PS). In de Elsgestepolder verbleef

in de eerste helft van de maand een groep van 280 **Goudplevieren** (JD). Op 12 november dobberden er 610 **Krakeenden** op het Oosterduinse Meer (JD). Twee keer vloog er deze maand een **Zeearend** over ons waarnemingsgebied, beide keren gezien vanaf de N206: op 25 november een eerstejaars vogel ter hoogte van de Achterweg (MW) en op 30 november één over Noordwijkerhout (TH).

Op 16 november vloog de laatste vlinder van het seizoen: een **Dagpauwoog** aan de Achterweg, op de locatie van de Dwerggorzen (TW).

Kleine Alk -2 nov.2016-Buitenwatering Katwijk ©René van Rossum

december

December was een zachte maand. De wind zat vooral in het zuiden en voerde relatief droge lucht aan. Koudere periodes waren er rond 5 december en in de laatste week. In die laatste periode had dat vooral te maken met hardnekkige mist. De kerstdagen waren nat met een stevige westenwind.

Een uitzonderlijk grote groep van 60 **Grote Zeeëenden** vloog op 2 december langs de zeetrekhut (JD HV). De hele maand waren regelmatig groepjes tot 8 vogels te zien. Op 20 december zat er even een **Kleine Jager** voor de zeetrekhut (JD). Met de 496 **Jan-Van-Genten** passeerden op 26 december ook 8 **Grote Jagers** en een **IJsduiker** (JD HV HS). In de Elspeerpolder zat op 2 en 3 december een **Velduil** (BB FK). Hier overwinterde ook een **Roodborsttapuit** (FK RG). Bij de Achterweg zaten op 27 december 2 Roodborsttapuiten (SW). Op 6 en 7 december vloog een **Koereiger** over ons waarnemingsgebied (RRo RG), mogelijk de vogel die een deel van de maand regelmatig op Lentevreugd te zien was. In De Blink verbleef op 4 december een **Klapekster** (SVI). In de AWD De Wouwen zat er één op 27 december (MK). Op 16 december zat er een **Sneeuwgorz** bij de Uitwatering Katwijk (AM). Groepjes overwinterende **Boomleuweriken** zaten bij de Achterweg (14 op 23 december AV) en in het Langeveld (17 op 27 december JB). Andere groepjes overwinterende zaadeters waren 20 **Kneuen** in de Coepelduynen op 24 december (PS), 10 **Ringmussen** bij de Achterweg (PS) en in Noordwijkerhout op 28 december (JDu). In Kloosterschuur zaten op 28 december 2 **Witte Kwikstaarten** (AM). **Zwarte Mezen** waren schaars dit jaar. Op 25 december zat er één in de AWD bij het Vogelenveld (RS). Op 27 december ontdekte Maarten Wielstra aan de hand van het karakteristieke geluid een **Humes Bladkoning** bij de sportvelden in Noordwijkerhout (MW). Na de twee vogels van januari-februari 2014 in de Coepelduynen was dit het tweede geval voor ons waarnemingsgebied. De vogel liet zich in de volgende dagen goed bekijken. Dit was een tweede trekker voor vogelaars uit de regio, naast de **Dwerggorzen** die de hele maand aanwezig waren. Na het stormachtige weer van de kerstdagen liep het strand snel vol met meeuwen, die op de aangespoelde schelpdieren afkwamen. Op het strand tussen Noordwijk en de provinciegrens zaten op 28 december 2900 **Zilvermeeuwen**, 500 **Stormmeeuwen** en 1200 **Kokmeeuwen** (HV).

Op 8 december liep er een Wezel in de Noordduinen bij de Driehoek (JHa)

Humes-Bladkoning-31 dec 2016-Noordwijkerhout ©Reinder Genuit

Waarnemers

AM	Annelies Marijnis	JHa	Joël Haasnoot	PD	Peter van Duijn
AV	Aart Vink	JP	Johan Passchier	PS	Peter Spierenburg
BB	Bas van der Burg	JR	Job de Ridder	RJ	Rob Jansson
CZ	Casper Zuyderduyn	JS	Joost van der Sluijs	RG	Reinder Genuit
FD	Frank van Duivenvoorde	JW	Jan Wierda	RR	René van Rossum
FK	Fred Klootwijk	LP	Luuk Punt	RS	Rien Sluijs
GT	Gijsbert Twigt	LS	Leo Schaap	SVI	Sander van Vliet
HG	Henk Gazan	MD	Menno van Duijn	SW	Sjaak Weijers
HS	Hans van Stijn	MG	Mariska de Graaff	TH	Thomas van Haaster
HV	Hein Verkade	MK	Marc Kolkman	RRo	Rutger Rodscheid
JB	Joost Bouwmeester	MM	Myra Meijering	RZ	Richard Zonneveld
JD	Jelle van Dijk	MW	Maarten Wielstra	TW	Trudy Winthorst
JDu	Joris Duivenvoorden				

bron: www.waarneming.nl

Blauwe Kiekendief en Zwarte Kraai - 8 okt.2016- Katwijk aan Zee - De Puinhoop © René van Rossum